

Podklady k okruhu č. 9

Kultura neslyšících

Medicínský přístup k hluchotě – soustředí se na vady a odchylky od „normálu“ - **neslyšící**

X

Jazykově kulturní/lingvistický přístup k hluchotě – založen na respektu k „jinakosti“ - **Neslyšící**

Termín kultura Neslyšících vznikl v 70. letech 20. století, aby se ukázalo, že komunita neslyšících může existovat (Ladd, 2003, s. 17, in Kosinová, 2008). *Neslyšící vytvářejí své komunity na 3 základních rysech:*

- ⊙ **hluchota**
- ⊙ **komunikace**
- ⊙ **vzájemná podpora**

3 cesty vedoucí ke členství v komunitě neslyšících:

- ⊙ neslyšící děti neslyšících rodičů (nebo svou hluchotu zdědit ve třetí generaci)
- ⊙ navštěvovat školu pro neslyšící nebo být jejím absolventem
- ⊙ ve volném čase se stýkat s komunitou neslyšících

(Ladd, 2003 in Kosinová, 2008)

Zvyklosti v komunitě Neslyšících:

- ⊙ **Oční kontakt:**
 - běžný je trvalý oční kontakt
 - zorné pole by mělo být prázdné a dobře osvětlené
 - při setkání v klubu Neslyšících – na stole nejsou vysoké předměty, které by bránily v rozhledu
- ⊙ **Upoutání pozornosti:**
 - dotekem na neutrální místo – horní část paže, rameno, ne hlava!
 - na větší vzdálenost upozorňují máváním, či přeposláním pozornosti přes jiné osoby
 - upoutání pozornosti celé skupiny Neslyšících – opakovaně se rozsvítí a zhasne světlo (příp. rázné dupnutí – vibrace)

⊙ **Přerušení rozhovoru dvou lidí:**

- přichodí se dotkne paže první osoby (té, se kterou potřebuje něco vyřešit) a naváže oční kontakt s druhou osobou, směrem k ní znakuje omluvu.

⊙ **Loučení:**

- když někdo odchází z místnosti, letmo oznámí, kam jde
- při společné akci Neslyšících se považuje za neslušné odejít bez osobního rozloučení s každým z přítomných
- při loučení si Neslyšící sdělují mnohdy spoustu dalších věcí...

- „Dobrou chuť“ – poklepání pěsti do stolu
- Při přípitku – dotek rukama, jimiž drží skleničky
- univerzální pozdrav mezi sebou
- při setkání dobrých známých – dva polibky na tvář
- Neslyšící tleskají třepotáním rukama nad hlavou

Kultura neslyšících a umění v ČR:

Divadlo a pantomima

- ⊙ JAMU – Ateliér výchovné dramatiky neslyšících
- ⊙ Divadlo Neslyším
- ⊙ Pantomima S.I.
- ⊙ Nepanto Praha
- ⊙ Tichá hudba (znakující „zpěváci“).....

TV a neslyšící

- ⊙ Televizní klub neslyšících
- ⊙ Zprávy v českém znakovém jazyce
- ⊙ **AWI film** – Čtyřlístek, Exponát roku 1827...
- ⊙ **PhotoVisual** – foto soutěže a výstavy neslyšících fotografů

- ⊙ **WEBlik** – internetová televize pro děti a mládež
- ⊙ pravidelná přehlídka tvorby ve ZJ – „Mluvící ruce“
- ⊙ národní přehlídka pantomimy a pohybového divadla „Otevřeno“ – Kolín
- ⊙ plesy organizací a škol pro SP
- ⊙ největší mezinárodní setkání neslyšících z celého světa – konference „Deaf Way“

Doporučené zdroje:

- ⊙ **KOSINOVÁ, B.** *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina – kultura neslyšících*. Praha: CKTZJ, 2008
- ⊙ **SINECKÁ, J.** *Komunita neslyšících a limity jejich integrace do české společnosti. (Zprava o výzkumu zdravotně handicapované skupiny)*. Speciální pedagogika 1, 2003, s. 33 – 42.
- ⊙ **PADDEN, C. A., HUMPHRIES, T. L.** *Inside Deaf Culture*, Harvard University Press, 2006
- ⊙ www.neslysim.cz
- ⊙ www.asnep.cz
- ⊙ www.ruce.cz

Tlumočnický proces

Tlumočení je dvojjazyčná zprostředkovaná komunikační činnost. Jedná se o operativní přenos informací mezi partnery komunikace z komunikačního systému výchozího do jazyka cílového (př. z mluveného jazyka do znakového a naopak).

- **komunikativní trojúhelník**

vysílatel tlumočnický příjemce

- **fáze tlumočení**

recepce » translace » produkce

Typy tlumočení:

- **konsekutivní**
- **simultánní** (nutná souběžnost řečových činností)

Dělení tlumočnických služeb

- tlumočení pro jednotlivce při vyřizování osobních záležitostí (např. návštěva u lékaře, na úřadě) – komunitní tlumočení
- tlumočení při přednáškách a jiných vzdělávacích a kulturních akcích – tlumočení pro skupinu SP
- tlumočení při řízení u státních orgánů (soud, policie)
- asistenční tlumočení (např. pro studenty)

Možnosti financování tlumočnických služeb

- organizace pro osoby se sluchovým postižením – tlumočnick jako zaměstnanec
- Centrum zprostředkování tlumočení pro neslyšící – Praha

(Zákon o sociálních službách č. 108/2006, § 56)

Při tlumočení je proto nutno dodržet následující podmínky

- znalost obou jazyků
- znalost odborných termínů
- mluvní kultura
- minimalizace „informačního šumu“ (osobnost tlumočnicka)
- technické podmínky (vhodný oděv...) – tzv. nízký profil
-

Tlumočení divadla

- **Zónové** tlumočení – tlumočnicki jsou přítomni na jevišti, jejich umístění se mění se změnou scény či dějství tak, aby byli vždy přítomni v té části jeviště, kde je soustředěn děj. Tlumočnicki většinou stojí na vyvýšeném místě a tlumočí minimálně ve dvou. Tlumočnicki mají oblečeny kostýmy, které jsou co nejméně výrazné.
- **Stínové** tlumočení – tlumočnicki jsou maximálně zapojeni do představení na divadle, pohybují se spolu s herci a jsou jakoby jejich stíny. Výhodou tlumočení je, že si neslyšící nemusí vybírat mezi tlumočnickem a hercem.
- **Statické** tlumočení – jeden tlumočnick tlumočí představení ze statické pozice.

Tlumočení hudby

- Úkolem tlumočnicka není předat neslyšícímu divákovi jen obsah skladby, ale také rytmus, náladu skladby a také náladu a nasazení interpreta.

(př. soubor - Tichá hudba)

Neslyšící tlumočnick pracuje v týmu tlumočnicků:

- když klient používá nestandardní znaky či gesta, domácí znaky, specifické pro určitý region, profesi, používá cizí (mezinárodní) znakový jazyk
- když má klient minimální či omezené komunikační dovednosti
- když je klient hluchoslepý nebo má velmi omezené zrakové vnímání

Organizace tlumočnicků

- **ČKTZJ** - Česká komora tlumočnicků znakového jazyka
- **EFSLI** (European Forum of Sign Language Interpreters) – Evropská organizace tlumočnicků znakového jazyka

Etický kodex tlumočnicka znakového jazyka (<http://www.cktjz.com/eticky-kodex>)

- Profesionální tlumočnick je osoba, která za úplatu převádí jednoznačně smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, nepřidává ani neubírá. Tlumočí věrně způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnick se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace.
- Tlumočnick následuje způsob komunikace preferovaný neslyšícím klientem.
- Tlumočnick přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem, kvalifikaci a přípravě. Nese plnou zodpovědnost za kvalitu své práce. Pokud tlumočnick zjistí, že komunikace s daným neslyšícím klientem je nad jeho možnosti a schopnosti, tlumočení odmítne.
- Tlumočnick přizpůsobuje své chování a oděv přiměřeně situaci, v jejímž rámci tlumočí.
- Tlumočnick je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení neveřejných jednání.
- Tlumočnick neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst.
- Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese z důvodu pro něj špatných pracovních podmínek, nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení, a poškodil tak klienta, svou osobu nebo profesi.
- Tlumočnick sleduje vývoj své profese a její náplně u nás i ve světě, učí se znát kulturu Neslyšících, doplňuje své vědomosti týkající se problematiky sluchově postižených a cíleně zvyšuje svou profesionální úroveň.
- Tlumočnick ctí svou profesi, usiluje o spolupráci s ostatními tlumočnicky při prosazování a obhajobě společných profesionálních zájmů.
- Členové České komory tlumočnicků znakového jazyka se vzájemně respektují.
- Tlumočnick zná etický kodex a dodržuje ho.

PhDr. Radka Horáková, Ph.D. – Katedra speciální pedagogiky PdF MU, jarní semestr 2012.
Podklady pro výuku specializace surdopedie, 2. roč. BK., prezenční forma.

Doporučené zdroje k tématu: www.ruce.cz, www.cktjz.com, www.asnep.cz

ČERVINKOVÁ - HOUŠKOVÁ, K. Specifika tlumočení pro neslyšící. Praha: ČKTZJ, 2008

DINGOVÁ, N., HORÁKOVÁ, R., ZÁHUMENSKÁ, J. Specifika tlumočení ve vzdělávání. Praha: ČKTZJ, 2008